

УДК 65.012.8:339.9
UDC 65.012.8:339.9

СУТНІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Козак Л.С., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна
Федорук О.В., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

ESSENTIAL FEATURES AND PROSPECTS FOR THE FORMATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGIES OF THE EUROPEAN UNION

Kozak L.S., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine
Fedoruk O.V., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

СУЩНОСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТРАТЕГИЙ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Козак Л.С., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина
Федорук О.В., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Перехід більшості постіндустріальних країн світу до неоліберальної моделі розвитку вніс суттєві зміни в процес розробки та реалізації нової концепції регіональної політики Європейського Союзу. В ЄС посилилася зацікавленість регіональним плануванням, кооперацією регіонів, провідною метою європейської політики згуртування стала конвергенція всіх територій ЄС, посилення їх конкурентоспроможності. Об'єктами здійснення регіональної політики ЄС зокрема виступали старопромислові регіони; регіони країн, що мали відставання від середнього по ЄС показника ВВП на душу населення; регіони з високим рівнем безробіття; регіони, що перебувають на стадії структурних змін; аграрні території; території з низьким рівнем розвитку інфраструктури; регіони з низькою густиною населення; прикордонні та приморські території; регіони, що зазнали стихійного лиха; нові регіони, які увійшли до складу ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні проблема формування міжнародних стратегій економічного розвитку Європейського Союзу широко досліджується в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Білоруса О.Г., Вишнякова В.М., Губерського Л.В., Євдокименка В.К., Копійки В.В., Лівенцева М.М., Лук'яненко Д.Г., Манжолі В.А., Мельника Л.Г., Нижника В.М., Поручника А.М., Федірка О.А., Філіпенка А.С., Чужикова В.І. та ін. Враховуючи значення здобутих ними результатів, необхідно зазначити, що існують розбіжності в поглядах на категорійно-понятійний апарат і теоретичні засади формування стратегій розвитку ЄС, деякі важливі питання реалізації економічних стратегій Європейського Союзу потребують подальшого вдосконалення та розвитку.

Постановка завдання. Основними цілями статті є: дослідження пріоритетних напрямків реалізації економічної політики Європейського Союзу; з'ясування значення євро регіонів як європейської форми міжнародної інтеграції; обґрунтування сутності структурної та регіональної політики ЄС; аналіз особливостей функціонування основних інститутів Європейського Союзу; з'ясування важливості та напрямків використання структурних фондів ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. З поглибленням міжнародного поділу праці економічний взаємозв'язок держав стає важливим чинником процесу відтворення, задоволення суспільних потреб та розвитку світового господарства. Основою міжнародної економічної інтеграції є насамперед відповідний рівень економічного розвитку. Саме тому найвищого ступеня інтеграція досягла у групі промислово розвинених країн. Економічна інтеграція країн Західної Європи зафіксована [Маастрихтським договором](#) (Договором про утворення Європейського Союзу), який був підписаний [7 лютого 1992 р.](#) в [Маастрихті](#) ([Нідерланди](#)), набрав чинності [1 листопада 1993 р.](#) Сьогодні до ЄС входять 28 європейських держав з населенням більше 507 млн чоловік. Загальний [валовий внутрішній продукт](#) Європейського Союзу становить понад 17,5 трлн дол. Для вступу до ЄС країна-кандидат повинна відповідати Копенгагенським критеріям, які були прийняті в червні [1993 р.](#) на засіданні [Європейської Ради](#) в [Копенгагені](#) та підтверджені в грудні [1995 р.](#) на засіданні Європейської Ради в [Мадриді](#) [1].

Відповідно до Копенгагенських критеріїв, вимоги до членства у сфері економіки стосуються наявності як дієвої ринкової економіки, так і здатності витримувати конкурентний тиск та дію ринкових сил у рамках ЄС. Наявність дієвої ринкової економіки характеризується такими елементами: рівновага між попитом і пропозицією; лібералізація цін й торгівлі; відсутність перешкод для доступу на ринок і виходу з нього; наявність достатньої правової бази, включаючи регулювання права власності, виконання законів і контрактів; досягнення макроекономічної стабільності, включаючи цінову рівновагу, стабільність державного фінансування та платіжного балансу; суспільний консенсус щодо найважливіших питань економічної політики; достатня розвиненість фінансового сектора для спрямування збережень на інвестування виробництва. Критерій здатності витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у рамках ЄС передбачає наявність дієвої ринкової економіки з достатнім рівнем макроекономічної стабільності; достатню кількість людських і матеріальних ресурсів, включаючи інфраструктуру, рівень освіти та дослідницької діяльності; ступінь впливу урядової політики й законодавства на конкуренцію за рахунок проведення торговельної політики, політики конкуренції, надання державної допомоги; рівень і темпи інтеграції держави в ЄС перед його розширенням; достатню частку малих фірм у структурі економіки.

Інститути Європейського Союзу представляють і забезпечують інтереси, спільні для всіх країн – членів ЄС [2]. Можна виділити такі важливі керівні органи Європейського Союзу.

1. Європейський Парламент є законодавчим органом Європейського Союзу, з 1979 р. обирають прямим загальним голосуванням громадяни ЄС, вибори проводяться кожні п'ять років. Голова обирається на термін у два з половиною роки. Європарламент засідає в Брюсселі, Люксембурзі й Страсбурзі. Спільно з Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією Європарламент виконує законодавчі функції в ЄС, вважається одним з найбільш потужних законодавчих органів у світі. Основними функціями Європарламенту є: разом з Радою Європейського Союзу бере участь у законодавчому процесі через численні процедури (процедура спільного ухвалення рішень, процедура співпраці, консультативний висновок тощо); контролює діяльність інституцій ЄС, затверджуючи склад Європейської Комісії, та через право висловлювати їй вотум недовіри, а також через письмові й усні запити, які він може адресувати Європейській Комісії та Раді Європейського Союзу; поділяє з Радою ЄС бюджетні повноваження, зокрема ухвалює річний бюджет та контролює його виконання. Європарламент також призначає Європейського омбудсмена, уповноваженого розглядати скарги від громадян ЄС із приводу порушень у діяльності інституцій та органів Євросоюзу.

2. Європейська Рада є вищим політичним органом ЄС, започаткована згідно з комюніке, прийнятому в грудні 1974 р. на закритті Паризького саміту; перше засідання відбулося 10–11 березня 1975 р. в Дубліні; в 1961–1974 рр. практикувалися європейські конференції на найвищому рівні. Існування Європейської Ради було юридично визнано в Єдиному європейському акті, а офіційний статус підтверджено в Договорі про Європейський Союз. Європейська Рада проводиться щонайменше двічі на рік, Голова Європейської Комісії бере участь у засіданнях як повноправний учасник. У 2009 р. Європейська Рада стала однією з офіційних інституцій Європейського Союзу. Крім того, згідно з Лісабонським договором було запроваджено пост Голови Європейської Ради, який обирається на 2,5 роки і може бути переобраний на цю посаду ще один раз. Перший Голова Європейської Ради обраний 19 листопада 2009 р., рішення про призначення Германа Ван Ромпея було прийнято одностайно всіма державами-членами. Європейська Рада визначає основні стратегічні напрями розвитку ЄС. Вироблення генеральної лінії політичної інтеграції є основною місією Європейської Ради, яка наділена політичною функцією, що полягає у зміні основоположних договорів європейської інтеграції. Прийняті нею рішення мають характер політичної директиви й набувають юридичної сили.

3. Європейська Комісія є вищим органом виконавчої влади Євросоюзу, відповідає за виконання рішень ЄС, контролює дотримання його законів в країнах-членах. До складу Європейської Комісії входять 28 комісарів, які призначаються за спільною згодою урядів країн-членів на п'ятирічний термін. В Європейській Комісії повинен бути представлений як мінімум один представник з кожної країни – члена ЄС. Члени Єврокомісії у своїй роботі представляють не країну-члена, а виключно Європейський Союз. Представники Європейської Комісії мають право брати участь в обговоренні пропозицій у всіх органах ЄС. Завданнями Єврокомісії є координація роботи органів виконавчої влади країн – членів ЄС, вироблення рекомендацій для діяльності Європарламенту, внесення законодавчих ініціатив з метою приведення у відповідність до загальноєвропейських стандартів національного законодавства країн – членів ЄС, спостереження за дотриманням єдиних європейських стандартів, а також прав і свобод людини, проведення систематичних консультацій з національними урядами для вироблення єдиної політики. Рішення Єврокомісії носять виключно рекомендаційний характер, всі спірні питання вирішуються на рівні національних урядів. Крім того, Європейська Комісія виконує дипломатичні функції ЄС за кордоном, маючи в своєму розпорядженні мережу представництв. В структуру

Єврокомісії входять генеральні директори, які відповідають за реалізацію політики в різних сферах компетенції ЄС.

4. Рада Європейського Союзу (Рада Міністрів, Consilium) є законодавчим органом ЄС, складається з 28 національних міністрів певних галузей та одного відповідального за цю галузь єврокомісара. Кількість засідань протягом року залежить від масштабів й інтенсивності законодавчого процесу в ЄС. Головування в Раді здійснюється державами – членами ЄС у порядку, що одностайно визначається Радою. Ротація відбувається раз на шість місяців. В цей період міністр країни, яка головує, організовує роботу і встановлює порядок денний. Над розробленням рішень Ради працюють близько 250 робочих груп і комітетів; вони виконують технічну роботу, передають документи до Комітету постійних представників, який здійснює політичну підготовку рішень. Організаційну роботу виконує генеральний секретаріат. Загалом існує десять різних конфігурацій Рад, а саме: Рада із загальних питань; Рада із зовнішніх відносин; Рада з питань економіки та фінансів; Рада з питань правосуддя і внутрішніх справ; Рада з питань зайнятості, соціальної політики, охорони здоров'я та захисту прав споживачів; Рада з питань конкуренції (внутрішній ринок, промисловість, дослідження і космос); Рада з питань транспорту, телекомунікацій й енергетики; Рада з питань сільського господарства та рибальства; Рада з питань довкілля; Рада з питань освіти, молоді й культури.

5. Суд Європейського Союзу – інститут судової влади ЄС, який був заснований в 1952 р. і називався Суд Європейського об'єднання вугілля та сталі (з 1958 р. – Суд Європейських Співтовариств). З набранням чинності Лісабонського договору в 2009 р. змінено назву на поточну. Суд Європейського Союзу складається із трьох установ: безпосередньо Європейський суд (Суд справедливості), Суд першої інстанції, який створений у 1988 р., й Трибунал цивільної служби, що функціонує з 2004 р. Суд забезпечує єдине тлумачення та застосування законодавства ЄС всіма країнами-членами, уповноважений регулювати юридичні суперечки між державами-членами, інститутами ЄС, компаніями та фізичними особами. До складу Суду входить по одному судді від кожної країни ЄС з метою представлення національних юридичних систем всіх країн-членів. В Суді Європейського Союзу також працюють вісім генеральних адвокатів, які виносять вмотивовану точку зору у справах, що розглядаються в Суді.

6. Європейський центральний банк є центральним банком Євросоюзу, утворений 1 червня 1998 р., штаб-квартира розташована у Франкфурті-на-Майні. До Європейського центрального банку входять представники всіх держав – членів ЄС. Банк повністю незалежний від інших органів ЄС. Головними функціями Європейського центрального банку є вироблення і здійснення валютної політики євросони; утримання офіційних обмінних резервів країн зони євро та керування ними; емісія банкнот євро; встановлення основних процентних ставок; підтримка цінової стабільності в євросоні, забезпечення рівня інфляції не вище 2 %.

7. Європейський суд аудиторів (Європейська рахункова палата) створений в 1975 р. для аудиторської перевірки бюджету ЄС та його установ, штаб-квартира знаходиться в Люксембурзі. Функціями Рахункової палати є перевірка звітів про доходи і витрати Європейського Союзу, всіх його інститутів та органів, які мають доступ до фондів ЄС; контроль якості управління фінансами; складання доповіді про свою роботу після завершення кожного фінансового року, а також подання Європарламенту і Раді ЄС висновку або зауважень з окремих питань; допомога Європарламенту в процесі контролю виконання бюджету ЄС. Рахункова палата складається з 28 представників, по одному від кожної держави-члена, які виконують у своїх країнах відповідні функції зовнішнього контролю, мають спеціальну підготовку для заняття цієї посади; призначаються Радою ЄС одностайним рішенням на шестирічний термін і повністю незалежні у виконанні своїх обов'язків. Голова Європейської рахункової палати обирається з числа її членів на трирічний термін із правом поновлення мандата. Суд аудиторів не має самостійних юридичних повноважень; якщо аудитори розкривають факти шахрайства чи порушення правил, то вони інформують про це Європейське бюро із протидії шахрайству.

Європейський Союз характеризується наявністю чіткої та послідовної структурної політики, регульованої ієрархічної структури територіального устрою, багаторівневою системою контролю за результатами реалізації європейських програм та ініціатив [3]. Структурні фонди і Фонд гуртування є фінансовими інструментами структурної політики ЄС, спрямованої на зменшення розриву в розвитку між різними регіонами і країнами Європейського Союзу, досягнення економічної та соціальної згуртованості. Виокремлюють такі структурні фонди ЄС:

1. Європейський фонд регіонального розвитку є складовою бюджету Європейського Союзу, створений у 1975 р. для фінансування заходів з подолання існуючих регіональних диспропорцій шляхом участі в структурній перебудові регіонів, що відстають у розвитку від індустріально розвинених регіонів. Основними завданнями Європейського фонду регіонального розвитку є фінансування переважно у формі інвестицій до 75 % потреб проектів розвитку інфраструктури

соціальної сфери та науки для регіонів, що мають рівень валового регіонального продукту нижче 75 % від середнього по ЄС; підтримка у розмірі до 25 % фінансових потреб проектів, що спрямовані на диверсифікацію [економіки](#), створення нових підприємств, розвиток людського потенціалу в регіонах, які перебувають у стані структурних економічних змін.

2. Європейський соціальний фонд є головним фінансовим інструментом ЄС в галузі зайнятості, заснований 1958 р. згідно з [Римським договором](#); підтримує заходи, спрямовані на скорочення безробіття і розвиток людських ресурсів.

3. [Європейський фонд управління та забезпечення в сільському господарстві](#) також створено в 1958 р. як фінансовий інструмент спільної сільськогосподарської політики.

4. Фінансовий інструмент управління в галузі риболовлі заснований в 1993 р., його завданням є упорядкування та модернізація обладнання й матеріалів для галузі, а також диверсифікація економіки залежних від риболовлі регіонів.

Відповідно до сучасних правил розподілу допомоги виділяють такі пріоритетні цілі структурної політики ЄС [4; 5]:

Ціль № 1 – розвиток регіонів з відсталою економікою. 70 % фінансування зі структурних фондів спрямовується у регіони, де ВВП на душу населення менше 75 % від середнього в ЄС.

Ціль № 2 – економічні та соціальні перетворення у регіонах зі структурними проблемами; її бюджет становить 11,5 % структурних фондів, який розподілений між Європейським фондом регіонального розвитку та Європейським соціальним фондом.

Ціль № 3 – модернізація системи освіти, професійного навчання і працевлаштування; її бюджет становить 12,3 % структурних фондів, фінансується тільки з Європейського соціального фонду.

Крім того, 5,35 % бюджету структурних фондів спрямовані на фінансування чотирьох спеціальних ініціатив: транскордонна та міжрегіональна співпраця (Interreg III); соціально-економічне відродження міст і приміських зон у занепаді (Urban II); розвиток села через місцеві ініціативи (Leader+); боротьба проти дискримінації та нерівноправності у доступі до ринку праці (Equal).

[Фонд гуртування](#) створений в 1993 р. для подальшого зміцнення структурної політики ЄС. Завдання Фонду гуртування полягає у фінансуванні розвитку транспортної інфраструктури та екологічних проектів; призначений для тих країн, де ВВП на душу населення становить менше 90 % від середнього в ЄС. Фонд гуртування на 2007–2013 рр. не функціонує незалежно, він став складовою [Європейського фонду регіонального розвитку](#).

Регіональна політика ЄС спрямована на послаблення соціально-економічних диспропорцій між регіонами, зниження рівня відсталості регіонів з несприятливими умовами розвитку. Серед основних інструментів регіональної політики значна увага приділяється інтеграції прикордонних регіонів на основі міжнародного співробітництва та створенню єврорегіонів, які забезпечують міжрегіональне (транскордонне) співробітництво. Єврорегіон – європейська форма міжнародної інтеграції, що базується на тісному співробітництві двох або кількох територіальних утворень, розташованих у прикордонних районах сусідніх держав Європи. Створення єврорегіону дозволяє його учасникам формувати спільні економічні структури, розвивати прикордонну торгівлю, реалізовувати проекти в сфері туризму, екології, спорту та культури. У межах єврорегіону практично усуваються митні бар'єри і перешкоди для переміщення робочої сили. Концепція єврорегіонів є наслідком політики Європейського Союзу, спрямованої на децентралізацію політичної й економічної влади. Існуючі єврорегіони сьогодні об'єднані в Асоціацію європейських прикордонних регіонів, створену в 1971 р. З 1985 р. діє Асамблея європейських регіонів, яка також бере участь у координації діяльності єврорегіональних утворень.

Держави – члени ЄС здійснюють економічну політику згідно із принципом відкритої ринкової економіки та вільної конкуренції. Основні положення економічної політики розробляються Європейською Комісією, потім обговорюються й затверджуються Європейською Радою. Економічна політика ЄС здійснюється за такими основними напрямками: торгівля; виробництво (промисловість, сільське господарство, транспорт); рух факторів виробництва (капітал, робоча сила); регулювання відносин між суб'єктами міжнародної економіки в межах ЄС [6; 7].

Спільна торговельна політика ґрунтується на уніфікованих правилах згідно з умовами Митного союзу та Спільного митного тарифу. Митні збори на імпорт та експорт товарів між членами ЄС скасовано. Ставки митних тарифів щодо третіх країн – єдині і затверджуються Радою ЄС за рекомендації Єврокомісії. Забороняються кількісні обмеження в торгівлі між державами-членами. Спільна торговельна політика базується на єдиних принципах щодо укладання угод із третіми країнами. Частка ЄС у світовому експорті складає близько 40 %. На взаємну торгівлю країн-членів припадає 60 % всього товарного обороту ЄС.

Промислова політика спрямована на підвищення конкурентоспроможності промисловості країн ЄС на основі сприяння структурній перебудові, заохочення ініціативи та розвитку підприємництва,

сприяння співпраці між підприємствами, стимулювання інноваційної політики, впровадження наукових досліджень і нових технологій у виробництво [8]. В регулюванні промислового розвитку країн ЄС головна роль належить економічним методам. Основними заходами, здатними прискорити промисловий розвиток в ЄС, визначено: завершення формування Єдиного ринку; завершення розробки загальноєвропейських продуктових стандартів; лібералізація системи державних закупівель; усунення будь-яких національних кількісних обмежень; формування цілісного правового поля для бізнесу; стимулювання розбудови загальноєвропейських енергетичних, транспортних та телекомунікаційних мереж; проведення відкритої зовнішньоторговельної політики, яка базується на міжнародних нормах.

Аграрна політика є важливою складовою економічної стратегії ЄС, мета якої полягає в збільшенні продуктивності сільськогосподарського виробництва шляхом підтримки технічного прогресу, забезпеченні раціонального розвитку сільського господарства, оптимального використання факторів виробництва. Завдяки ефективній сільськогосподарській політиці країни ЄС не тільки забезпечили себе практично всіма сільськогосподарськими продуктами, які притаманні кліматичним поясом Європи, але й стали їх важливими експортерами. Політика стимулювання виробництва й обмеження імпорту призвела до того, що ціни на продовольчі товари на ринках ЄС стали вищими, ніж ціни світового ринку.

Політика в галузі транспорту і зв'язку спрямована на формування єдиної інфраструктури в ЄС. З цією метою розроблено й впроваджено спільні правила щодо перевезень вантажів і пасажирів між державами-членами, встановлено єдині тарифи [9; 10]. З метою зменшення відмінностей між регіонами і встановлення єдиного економічного простору в ЄС будується система транс'європейських мереж у сферах транспорту, телекомунікацій та енергетичного комплексу. Крім того, значна увага приділяється сприянню міжнародному рухові факторів виробництва. Ліквідуються обмеження на пересування капіталу та робочої сили, лібералізується рух капіталу між державами-членами і третіми країнами [11].

У контексті сучасної взаємодії України з ЄС пріоритетними напрямками діяльності з метою реалізації євроінтеграційної стратегії є: глибокі структурні перетворення, необхідні для забезпечення стабільного зростання економіки України, підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника; приведення національної нормативно-правової бази до європейських стандартів; вдосконалення організаційно-управлінського компонента євроінтеграційної стратегії України; реалізація широкомасштабної інформаційно-просвітницької програми з метою поліпшення знань суспільства про сутність європейської інтеграції, специфіку функціонування ЄС; зміцнення двосторонніх контактів із суб'єктами ЄС, участь України у спільних з ЄС економічних проектах, наприклад, залучення європейського капіталу до реалізації проектів типу транспортування енергоносіїв з Каспійського регіону на захід за маршрутом Грузія – Україна – Польща; активізація участі України в європейських регіональних ініціативах, зокрема Організації Чорноморського економічного співробітництва, а також інших міжнародних організаціях, залучених до економічного співробітництва в Європі; участь у будівництві архітектури європейської безпеки в межах європейських структур забезпечення безпеки; поглиблення прикордонного та митного співробітництва, координація боротьби з організованою злочинністю, незаконною міграцією, наркобізнесом, відмиванням капіталів [12].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, Європейський Союз являє собою макрорегіональне об'єднання з високим рівнем міжнародної економічної інтеграції, головними цілями якого є сприяння стійкому та гармонійному соціально-економічному розвитку шляхом утворення простору без внутрішніх кордонів, згуртування, створення економічного і валютного союзу; сприяння утвердженню індивідуальності ЄС в міжнародних відносинах на основі реалізації спільної зовнішньої політики й політики безпеки; посилення захисту прав та інтересів громадян держав – членів Європейського Союзу; розвиток тісного співробітництва в галузі правосуддя й внутрішніх справ; збереження досягнутого рівня інтеграції ЄС.

Крім того, значна увага приділяється підвищенню прибутковості та зниженню витрат виробництва в європейській промисловості. З цією метою надається допомога підприємствам у покращенні професійного навчання, засвоєнні нових методів організації праці, встановленні контролю за якістю при розробці й впровадженні новітніх технологій. ЄС сприяє західноєвропейським компаніям в їх просуванні на світові ринки за допомогою податкових пільг для експортоорієнтованих галузей промисловості, узгодженої інвестиційної діяльності підприємств країн-членів за межами ЄС. Зовнішньоекономічна політика ЄС спирається на угоди, що укладено з іншими країнами в контексті міжнародних правових норм, зокрема, норм і принципів, що розроблені ООН, СОТ, МВФ, й спрямована на захист спільних цінностей, основних інтересів, незалежності та цілісності Європейського Союзу.

1. Європейська інтеграційна політика: [навч. посіб.] / А.М. Поручник, В.І. Чужиков, Д.О. Ільницький, О.А. Федірко; за ред. д-ра екон. наук, проф. В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2010. – 452 с.
2. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.comeuroint.rada.gov.ua/>.
3. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л.В. Губерського. – 2-е вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 760 с.
4. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, Н.С. Логвінова та ін.]; ред. Ю.Г. Козак. – [2-е вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 355 с.
5. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/>.
6. Міжнародні стратегії економічного розвитку: підручник / [Ю.В. Макогон, Д.Г. Лук'яненко, Ю.М. Пахомов та ін.]; під заг. ред. Ю.В. Макогона. – 3-є вид. – К.: Освіта України, 2009. – 420 с.
7. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник / [А.О. Задоя, В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня та ін.]; ред. А.О. Задоя. – К.: Знання, 2007. – 332 с.
8. Модернізація стратегій економічного розвитку в умовах глобальної нестабільності: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 листоп. 2012 р., м. Київ / Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [редкол.: Д.Г. Лук'яненко (голова) та ін.]. – К.: КНЕУ, 2012. – 531 с.
9. Сискос Е. Глобальные стратегии европейской интеграции: [монография] / Е. Сискос. – Т.: Астон, 2008. – 384 с.
10. Шамборовський Г.О. Регіональна політика Європейського Союзу: [навч. посіб.] / Г.О. Шамборовський. – К.: Знання, 2011. – 188 с.
11. Устойчивое экономическое развитие в условиях глобализации и экономики знаний: концептуальные основы теории и практики управления: монография / [Д.Б. Берг, Б.Е. Большаков, С.Л. Гольдштейн и др.]; ред. В.В. Попков. – М.: Экономика, 2007. – 295 с.
12. Сиденко В.Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель: в 2 т. / В.Р. Сиденко. – К.: Ин-т экономики и прогнозирования НАН Украины, 2008–2011. – Т. 2: Европейская интеграция и экономическое развитие. – К., 2011. – 448 с.

REFERENCES

1. Poruchnyk A.M., Chuzhykov V.I., Pnytskyi D.O., Fedirko O.A., under the editorship of Chuzhykov V.I. *Yevropeiska intehratsiina polityka* [The European integration policy]: study guide. Kyiv: KNEU Publ., 2010. 452 p. (Ukr)
2. *Ofitsiynyi sait Komitetu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan yevropeiskoi intehratsii* [The official site of Committee of Supreme Council of Ukraine on European Integration] [Electronic resource]. Retrieved from: <http://www.comeuroint.rada.gov.ua/>. (Ukr)
3. Kopyika V.V., Shynkarenko T.I., under the editorship of Huberskyi L.V. *Yevropeyskyi Soiuz: istoriia i zasady funktsionuvannia* [The European Union: history and principles of functioning]: study guide. 2nd ed. Kyiv: Znannia Publ., 2012. 760 p. (Ukr)
4. Kozak Yu.H., Kovalevskyi V.V., Lohvinova N.S. and others, editor Kozak Yu.H. *Mizhnarodni stratehii ekonomichnoho rozvytku* [The international economic development strategies]: study guide for students in higher education. 2nd ed. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury Publ., 2009. 355 p. (Ukr)
5. *Ofitsiynyi sait Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy* [The official site of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine] [Electronic resource]. Retrieved from: <http://www.mfa.gov.ua/>. (Ukr)
6. Makohon Yu.V., Lukianenko D.H., Pakhomov Yu.M. and others, under the general editorship of Makohon Yu.V. *Mizhnarodni stratehii ekonomichnoho rozvytku* [The international economic development strategies]: textbook, 3rd ed. Kyiv: Osvida Ukrainy Publ., 2009. 420 p. (Ukr)
7. Zadoia A.O., Bilotserkivets V.V., Zavorodnia O.O. and others, editor Zadoia A.O. *Mizhnarodni stratehii ekonomichnoho rozvytku* [The international economic development strategies]: study guide. Kyiv: Znannia Publ., 2007. 332 p. (Ukr)
8. *Modernizatsiia stratehii ekonomichnoho rozvytku v umovakh hlobalnoi nestabilnosti* [Modernization of strategies for economic development in the conditions of global instability]: collection of materials of International Scientific and Practical Conference, 22–23 November, 2012, Kyiv, Derzh. vyshch. navch. zakl. «Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Hetmana», editorial board: Lukianenko D.H. (chairman) and others. Kyiv: KNEU Publ., 2012. 531 p. (Ukr)

9. Siskos E. *Globalnye strategii evropeyskoy integratsii* [Global strategies of European integration]: monograph, Ternopol: Aston Publ., 2008. 384 p. (Rus)
10. Shamborovskyi H.O. *Rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuzu* [The regional policy of the European Union]: study guide, Kyiv: Znannia Publ., 2011. 188 p. (Ukr)
11. Berg D.B., Bolshakov B.E., Holdsteyn S.L. and others, editor Popkov V.V. *Ustoychivoe ekonomicheskoe razvitie v usloviyakh globalizatsii i ekonomiki znaniy: kontseptualnye osnovy teorii i praktiki upravleniya* [Sustainable economic development in the conditions of globalization and the knowledge economy: the conceptual foundations of the theory and practice of management]: monograph. Moscow: Ekonomika Publ., 2007. 295 p. (Rus)
12. Sidenko V.R. *Globalizatsiya – evropeyskaya integratsiya – ekonomicheskoe razvitie: ukrainskaya model* [Globalization – European integration – economic development: Ukrainian model]: in 2 volumes, Kiev: In-t ekonomiki i prognozirovaniya NAN Ukrainy Publ., 2008–2011. Volume 2: The European integration and economic development. Kiev, 2011. 448 p. (Rus)

РЕФЕРАТ

Козак Л.С. Сутнісні особливості та перспективи формування міжнародних стратегій економічного розвитку Європейського Союзу / Л.С. Козак, О.В. Федорук // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ, 2013. – Вип. 12.

В статті досліджено пріоритетні напрямки реалізації економічної політики Європейського Союзу; з'ясовано значення євро регіонів як європейської форми міжнародної інтеграції; обґрунтовано сутність структурної та регіональної політики ЄС; проаналізовано особливості функціонування основних інститутів Європейського Союзу; з'ясовано важливість та напрямки використання структурних фондів ЄС.

Об'єкт дослідження – процес гарантування економічної безпеки в міжнародних відносинах.

Мета дослідження – підвищення ефективності механізму реалізації міжнародних стратегій економічного розвитку Європейського Союзу.

Методи дослідження – абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід.

Перехід більшості постіндустріальних країн до неоліберальної моделі розвитку вніс суттєві зміни в процес розробки та реалізації нової концепції регіональної політики Європейського Союзу. Серед основних інструментів регіональної політики значна увага приділяється створенню євро регіонів, які забезпечують міжрегіональне (транскордонне) співробітництво. Регіональна політика ЄС спрямована на послаблення соціально-економічних диспропорцій між регіонами, зниження рівня відсталості регіонів з несприятливими умовами розвитку. В ЄС посилилася зацікавленість регіональним плануванням, кооперацією регіонів, провідною метою європейської політики згуртування стала конвергенція всіх територій ЄС, посилення їх конкурентоспроможності. Інститути Європейського Союзу представляють і забезпечують інтереси, спільні для всіх країн – членів ЄС. Можна виділити такі важливі керівні органи Європейського Союзу: Європейський Парламент, Європейська Рада, Європейська Комісія, Рада Європейського Союзу, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк, Європейський суд аудиторів.

Європейський Союз характеризується наявністю чіткої та послідовної структурної політики, багаторівневою системою контролю за результатами реалізації європейських програм та ініціатив. Структурні фонди є фінансовими інструментами структурної політики ЄС, спрямованої на зменшення розриву в розвитку між різними регіонами і країнами Європейського Союзу, досягнення економічної та соціальної згуртованості. Виокремлюють такі структурні фонди ЄС: [Європейський фонд регіонального розвитку](#), Європейський соціальний фонд, [Європейський фонд управління та забезпечення в сільському господарстві](#), Фінансовий інструмент управління в галузі риболовлі. Держави – члени ЄС здійснюють економічну політику згідно із принципом відкритої ринкової економіки та вільної конкуренції. Основні положення економічної політики розробляються Європейською Комісією й затверджуються Європейською Радою. Економічна політика ЄС здійснюється за такими основними напрямками: торгівля; виробництво (промисловість, сільське господарство, транспорт); рух факторів виробництва (капітал, робоча сила); регулювання відносин між суб'єктами міжнародної економіки в межах ЄС.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – удосконалення механізму гарантування економічної безпеки в міжнародних відносинах.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ, МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ, МААСТРИХТСЬКИЙ ДОГОВІР, КОПЕНГАГЕНСЬКІ КРИТЕРІЇ, ІНСТИТУТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, СТРУКТУРНА ПОЛІТИКА ЄС, ЄВРОРЕГІОН, РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ, МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ (ТРАНСКОРДОННЕ) СПІВРОБІТНИЦТВО.

ABSTRACT

Kozak L.S., Fedoruk O.V. Essential features and prospects for the formation of international economic development strategies of the European Union. Management of projects, system analysis and logistics. Kyiv. National Transport University. 2013. Vol. 12.

The article explores priority directions of implementation of economic policy of the European Union; ascertains the significance of Euroregions as European form of international integration; substantiates essence of structural and regional policy of the EU; analyzes features of functioning of the main institutions of the European Union; finds out the importance and direction of use the EU structural funds.

Object of the research – the process of economic security in international relations.

Purpose of the study – improving efficiency of the mechanism implementation of international economic development strategies of the European Union.

Methods of research – method of abstracting, analysis and synthesis, induction and deduction, system approach.

Transition of most post-industrial countries to the neoliberal model of development has made significant changes in the design and implementation of a new concept of regional policy of the European Union. Among the main instruments of regional policy considerable attention is paid to the creation of Euroregions, which provide inter-regional (cross-border) cooperation. EU regional policy is aimed at weakening the socio-economic disparities between regions, lowering the level backwardness of the regions with unfavorable conditions for development. The EU has intensified interest to regional planning, cooperation of regions, leading aim of European cohesion policy has become a convergence of all EU territories, enhancing their competitiveness. Institutions of the European Union represent and provide interests, common for all countries – EU members. Can be distinguished the following important governing bodies of the European Union: the European Parliament, the European Council, the European Commission, Council of the European Union, Court of the European Union, the European Central Bank, European Court of Auditors.

The European Union is characterized by a clear and coherent structural policies, multilevel system of control over results of the implementation of European programs and initiatives. Structural Funds are financial instruments of EU Structural Policy aimed at reducing the development gap between different regions and countries of the European Union, achievement of economic and social cohesion. There are such funds such EU Structural Funds: the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, Financial Instrument for Fisheries Guidance. EU Member States implement economic policies by the principle of an open market economy and free competition. Main provisions of economic policies are developed by the European Commission and approved by the European Council. EU economic policies conducted in the following areas: trade; production (industry, agriculture, transport); movement of factors of production (capital, labor force); regulation of relations between subjects of the international economy in the EU.

Forecast assumptions about the object of study – improvement of the mechanism of ensuring economic security in international relations.

KEYWORDS: INTERNATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGIES, INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION, THE MAASTRICHT TREATY, THE COPENHAGEN CRITERIA, THE EUROPEAN UNION INSTITUTIONS, EU STRUCTURAL POLICY, EUROREGION, EU REGIONAL POLICY, EUROPEAN INTEGRATION STRATEGY, INTER-REGIONAL (CROSS-BORDER) COOPERATION.

РЕФЕРАТ

Козак Л.С. Сущностные особенности и перспективы формирования международных стратегий экономического развития Европейского Союза / Л.С. Козак, О.В. Федорук / Управление проектами, системный анализ и логистика. – К.: НТУ, 2013. – Вып. 12.

В статье исследованы приоритетные направления реализации экономической политики Европейского Союза; выяснено значение еврорегионов как европейской формы международной интеграции; обоснована сущность структурной и региональной политики ЕС; проанализированы особенности функционирования основных институтов Европейского Союза; выяснены важность и направления использования структурных фондов ЕС.

Объект исследования – процесс обеспечения экономической безопасности в международных отношениях.

Цель исследования – повышение эффективности механизма реализации международных стратегий экономического развития Европейского Союза.

Методы исследования – абстрагирование, анализ и синтез, индукция и дедукция, системный подход.

Переход большинства постиндустриальных стран к неолиберальной модели развития внес существенные изменения в процесс разработки и реализации новой концепции региональной политики Европейского Союза. Среди основных инструментов региональной политики значительное внимание уделяется созданию еврорегионов, которые обеспечивают межрегиональное (трансграничное) сотрудничество. Региональная политика ЕС направлена на ослабление социально-экономических диспропорций между регионами, снижение уровня отсталости регионов с неблагоприятными условиями развития. В ЕС усилилась заинтересованность региональным планированием, кооперацией регионов, ведущей целью европейской политики сплочения стала конвергенция всех территорий ЕС, усиление их конкурентоспособности. Институты Европейского Союза представляют и обеспечивают интересы, общие для всех стран – членов ЕС. Можно выделить следующие важные руководящие органы Европейского Союза: Европейский Парламент, Европейский Совет, Европейская Комиссия, Совет Европейского Союза, Суд Европейского Союза, Европейский центральный банк, Европейский суд аудиторов.

Европейский Союз характеризуется наличием четкой и последовательной структурной политики, многоуровневой системой контроля за результатами реализации европейских программ и инициатив. Структурные фонды являются финансовыми инструментами структурной политики ЕС, направленной на уменьшение разрыва в развитии между различными регионами и странами Европейского Союза, достижение экономической и социальной сплоченности. Выделяют такие структурные фонды ЕС: Европейский фонд регионального развития, Европейский социальный фонд, Европейский фонд управления и обеспечения в сельском хозяйстве, Финансовый инструмент управления в области рыболовства. Государства – члены ЕС осуществляют экономическую политику по принципу открытой рыночной экономики и свободной конкуренции. Основные положения экономической политики разрабатываются Европейской Комиссией и утверждаются Европейским Советом. Экономическая политика ЕС осуществляется по следующим основным направлениям: торговля; производство (промышленность, сельское хозяйство, транспорт); движение факторов производства (капитал, рабочая сила); регулирование отношений между субъектами международной экономики в рамках ЕС.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования – усовершенствование механизма обеспечения экономической безопасности в международных отношениях.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТРАТЕГИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ, МЕЖДУНАРОДНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ, МААСТРИХТСКИЙ ДОГОВОР, КОПЕНГАГЕНСКИЕ КРИТЕРИИ, ИНСТИТУТЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА, СТРУКТУРНАЯ ПОЛИТИКА ЕС, ЕВРОРЕГИОН, РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА ЕС, ЕВРОИНТЕГРАЦИОННАЯ СТРАТЕГИЯ, МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЕ (ТРАНСГРАНИЧНОЕ) СОТРУДНИЧЕСТВО.

АВТОРИ:

Козак Людмила Степанівна, кандидат економічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри «Економіка», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 313.

Федорук Олеся Володимирівна, кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, асистент кафедри «Економіка», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 313.

AUTHOR:

Kozak Liudmyla S., Ph.D., professor, National Transport University, head, department of Economics, e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, tel. +380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str., 1, of. 313.

Fedoruk Olesia V., Ph.D., National Transport University, assistant lecturer, department of Economics, e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, tel. +380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str., 1, of. 313.

АВТОРЫ:

Козак Людмила Степановна, кандидат экономических наук, профессор, Национальный транспортный университет, заведующий кафедрой «Экономика», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 313.

Федорук Олеся Владимировна, кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, ассистент кафедры «Экономика», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 313.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондаренко Є.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри «Економіка», Київ, Україна.

Попова В.В., доктор економічних наук, професор, Національна академія статистики, обліку та аудиту, завідувач кафедри «Економіка підприємств», Київ, Україна.

REVIEWER:

Bondarenko Ye.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National Transport University, professor, department of Economics, Kyiv, Ukraine.

Popova V.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, head, department of Economics of Enterprises, Kyiv, Ukraine.